

ADABIYOTLAR:

1. Ahrorov D "O'zbekiston meva sektori uchun anor yangi strategik yo'nalish bo'la oladimi?" Toshkent-2021. 1-5 bet.
2. Aziza GHERBIA D. A. Contribution à l'étude des quelques paramètres biologiques du Bracon hebetor parasitoïdes de la pyrale des dattes.
3. Kuliyeva X. F., Gasanova L. V. Biologiya razvitiya i fiziologiya apsheronskoy populyatsii granatovoy ognevki-plodojorki euzophera punicaella moore.(lepidoptera, pyralidae) //modern features of development of biological sciences factors of solution of pressing problems of human survival and the natural environment. – 2015. – S. 29-31.
4. Mohseni S. E. et al. Efficiency of Trichogramma brassicae and T. embryophagum on the carob moth, Ectomelois ceratoniae under laboratory condition //International Symposium on Insects. – International Symposium on Insects, 2012.
5. Thackeray S. R. et al. The pest status of carob moth, Ectomelois ceratoniae Zeller, on citrus in South Africa: Developing an integrated pest management program //2016 International Congress of Entomology. – ESA, 2016.

UDK: 632.4:635.64

POMIDOR NAVLARINING URUG'LARIDA UCHRAYDIGAN MIKROORGANIZMLARNI O'RGANISHNING AHAMIYATI

Xaytbayeva Nodira Seytjanova, q.x.f.f.d. dotsent,

O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti yetakchi ilmiy xodimi.

Aminjon Toshtemirov,

O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti Samarqand mintaqaviy filiali katta ilmiy xodimi.

Annotatsiya: Maqolada sabzavot ekinlarining urug'larida saqlanadigan mikroorganizmlarning zarari va ularning oldini olish usullari bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan. Tadqiqot natijalarida keltirilgan ma'lumotlarda pomidor, shirin qalampir, achchiq qalampir va baqlajon ekinlarining har biridan 100 tadan urug'i taxlil qilinganda pomidorda jami 36 ta urug', baqlajonda 22 ta urug', shirin qalampirda 17 ta, achchiq qalampirda 19 ta urug' bakteriya va zamburug'lar bilan kasallanganligi aniqlangan. Urug' tarkibidagi mikroorganizmlarning turlar tarkibi morfologik tomondan mikroskopda aniqlanganda Fusarium, Alternaria turkumlariga mansub zamburug'lar borligi aniqlangan.

Kalit so'zlar: Zamburug', Fusarium, Alternaria, pomidor, Lima, Sulton, Volgograd, Tomsk, nav.

Аннотация: В статье приведены сведения о повреждениях микроорганизмов, хранящихся в семенах овощных культур, и способах их профилактики. По результатам исследований, при анализе по 100 семян томата, перца сладкого, перца острого и баклажана, всего у томата 36 семян, у баклажана 22, у перца сладкого 17 семян, у острого перца 19 семян. перец был бактериями и оказался зараженным грибами. При морфологическом определении видового состава микроорганизмов в семенах под микроскопом было установлено, что в них присутствуют грибы, относящиеся к родам Fusarium и Alternaria.

Ключевые слова: гриб, фузариоз, альтернариоз, томат, Лима, Султан, Волгоград, Томск, сорт.

Abstract: The article contains information on the damage of microorganisms stored in the seeds of vegetable crops and methods of their prevention. According to the results of the research, when 100 seeds from each of tomato, sweet pepper, hot pepper and eggplant were analyzed, a total of 36 seeds in tomato, 22 seeds in eggplant, 17 seeds in sweet pepper, and 19 seeds in hot pepper were bacteria. and found to be infected with fungi. When the species composition of microorganisms in the seed was determined morphologically under a microscope, it was found that there were fungi belonging to the genera Fusarium and Alternaria.

Key words: Fungus, Fusarium, Alternaria, tomato, Lima, Sultan, Volgograd, Tomsk, variety.

Kirish Sabzavot ekinlari qishloq xo'jalik ekinlari orasida eng ko'p yetishtiriladigan iqtisodiy ahamiyatga ega bo'lgan asosiy eksport bop ekinlar qatoriga kiradi. Respublikning turli iqlim sharoitida mos bo'lgan navlar yetishtiriladi. Sabzavot ekinlaridan asosan pomidor, bulg'or qalampiri, achchiq qalampir va baqlajon ekinlari issiqxona va ochiq dalalarga ekiladi. Ushbu ekinlardan yuqori va sifatli hosil olishda eng avvalo urug'lik materialga e'tibor berishimiz kerak bo'ladi. Chunki ekish uchun ajratilgan urug'larda birlamchi va ikkilamchi mikroorganizmlar mavjud bo'ladi. Bu esa urug'larni yerga ekkandan keyin urug'larning unmasligi yoki ungan urug'larning vegetatsiya davomida ildizlarining chirishi va hosildorlikning kamayishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun ekish uchun ajratilgan urug'larni samarali urug'dorlagichlar bilan

ishlov berish tavsiya qilinadi. O'tkazilgan tajribalar davomida pomidorning Lima navida urug' tarkibidagi mikroorganizmlari o'rganildi.

Tadqiqot metodlari: Tajribada pomidorning "Lima" navi, urug'larida saqlanadigan mikroorganizmlar turlari o'rganildi. Bunda ozuqa muhitida urug' namunalari zararlanganligini aniqlash o'rtacha har bir namunadan 100-150 ta urug' olinib, qachon qayerdan olingani belgilandi. Urug'ning yuzasida uchraylgan mikroorganizmlardan tozalash uchun vodoprovod suvida yuvish vositalarida yaxshilab yuvildi.

Urug'ni yuzasini tozalash uchun 70% li etil spirti 2-3 ml 0,1% li natriy nitrat 1 ml: 5% li natriy gipoklorid (NaOCl) dan foydalanildi. Sterilizatsiya qilingan urug'lar sterillangan suvda yuvib analiz

uchun ekildi, sterilizatsiya qilingan urug'lar pinset yordamida alangadan o'tkazilib, Petri likobchasiga qo'yilgan agarli ozuqa muhitiga o'stirishga joylashtirildi.

Petri likobchasiga ekilgan urug' namunalari termostatda 23 - 25°S haroratga qo'yildi. Ekilgandan keyin 7 kun o'tgach, har bir urug' atrofida hosil bo'lgan zamburug' va bakteriya koloniyasi marker bilan belgilab chiqildi. Zarur bo'lgan zamburug' va bakteriya koloniyasidan mikrobiologik ilgak vositasida mitseliy bo'lakchasi probirkadagi agarli ozuqa muhitiga ekib olindi. Ajratib olingan sof kulturalarning turlar tarkibi aniqlandi.

Tadqiqot natijalari: Tadqiqotlar davomida pomidor urug'larining mikroorganizmlar bilan zararlanganligi o'rganildi. Tajribaning 3 kunidan boshlab mikroorganizmlar ajralib chiqishni boshladi. Har bir nav bo'yicha olingan natijalar quyidagi jadvalda keltirilgan (1 jadval).

Pomidorning Lima navidan jami 100 ta urug'idan 82 ta urug' sog'lom va 18 ta urug' tarkibidan fitopatogen zamburug'lar bilan zararlanganligi aniqlandi. Sulton urug'idan jami 36 ta urug' tarkibidan mikroorganizmlar ajralib chiqdi, qolgan 64 ta urug' sog'lom, Volgograd urug'idan jami 25 ta urug'da infeksiya boligi aniqlandi qolgan urug'lar sog'lom, Tomsk urug'larida kasallik qozg'atuvchi mikroorganizmlar kam uchrashini aniqlandi, jami ekilgan 100 urug'dan 16 tasida mikroorganizm mavjudligi

aniqlandi. Yuqorida keltirilgan tadqiqot natijalari quyidagi rasmlarda o'z isbotini topgan.

1 –jadval.

Sabzavot ekinlarining urug'larini kasallanish darajasi

T/r	Pomidor navlari	Jami ekilgan urug'lar, dona	Shundan kasallangan urug'lar soni, dona
1	Lima	100	18
2	Sulton	100	36
3	Volgograd	100	25
4	Tomsk	100	16
	Jami	400	94

Ekish uchun saqlangan urug'lardan olingan namunalardan jami 2 ta turga masub zamburug'lar borligi aniqlandi. Ajratilgan mikroorganizmlar morfologik jihatdan aniqlanganda Fusarium, Alternaria turkumlariga mansub zamburug'lar borligi aniqlandi.

Xulosa qilib aytganda ekish uchun saqlanadigan urug'larni sog'lom o'simliklardan olish hamda urug'larga saqlash davrida urug'dorilagich fungitsidlar bilan ishlov berish, fungitsidlar bilan ishlov berilmagan urug'larni ekishdan 1 kun oldin biologik preparatlar bilan ishlov berib ekish tavsiya qilinadi. Yuqorida keltirilgan usullar urug' tarkibidagi infeksiyaning tashqariga chiqishiga va o'simlikni zararlashini oldini olishda samara beradi.

ADABIYOTLAR:

1. Beresteskiy O.A. Izucheniye fitotoksicheskix svoystv gribov// Metodi eksperimentalnoy mikologii. Kiyev: Naukova dumka. 1973. S. 165-175.
2. Bilay V.I. Fuzarii. Kiyev: Naukova dumka. 1977. 439 s.
3. Bilay V.Y., i dr, Morfologiya mikrokonidiy vidov seksii Elegans. – V kn.: Metaboliti pochvennix gribov. K., "Naukova dumka", 1971a, s.184
4. Gorlenko M.V. Semena kak istochnik rasprostraneniya bolezney selskoxozyaystvennix rasteniy // Vliyanie mikroorganizmov i protравiteley na semena. – M.: Nauka. 1972. S. 11-15.
5. Goyman E. Infektsionnye bolezni rasteniy. M.: Izd-vo AN SSSR. 1954.390 s.
6. Sheraliyev. A.Sh. O'zbekistonda pomidor o'simligining fuzarioz kasalligining tarqalishi va unga karshi kurash choralarini «Meva va sabzavot ekinlaridan yuqori hosil olish texnologiyasi». Ilmiy asar. tip. ToshDAU-Toshkent, 1995. 61-65 bet.

УЎТ: 632:635.25/26

ЎЗБЕКИСТОНДА ПИЁЗ ВА САРИМСОҚ ЕТИШТИРИШДА ЎСИМЛИКЛАР ҲИМОЯСИ

Ақромов Бахтияр Акмалович,

қишлоқ хўжалик фанлари номзоди, катта илмий ходим,
Ўсимликлар карантини ва ҳимояси илмий тадқиқот институти.

Аннотация. Мақолада бугунги кунда Ўзбекистонда етиштирилаётган пиёз ва саримсоқ пиёз экинлари, сабзавот бозори ва ҳосилни ҳимоя қилиш тўғрисидаги таҳлилий маълумотлар келтирилган.

Калит сўзлар: сабзавот, пиёз, саримсоқ пиёз, экспорт, зараркундалар, ҳимоя.

Аннотация. В статье представлена аналитическая информация о посевах лука и чеснока в Узбекистане, о рынке луковичных овощей и сведения по защите урожая.

Ключевые слова: овощи, лук, чеснок, экспорт, вредители, защита.

Ўзбекистоннинг серқуёш, қулай об-ҳавоси, тупроқ-иқлим шароити йил давомида сабзавот экинларини етиштириш ва аҳолига етказиб бериш учун жуда мос келади. Кейинги йилларда қишлоқ хўжалиги таркибининг қайта ташкил этилиши шароитида пахта ва ғалла майдонлари қисқартирилиб, мева-сабзавот экин майдонлари кенгаймоқда, фермерлик ҳаракати аста секин кластерлар ва кооперация кўринишида ўзгариб бормоқда. Айниқса экспортбоп қишлоқ хўжалиги

маҳсулотларини етказиш бўйича амалга оширилаётган саъий-ҳаракатлар натижасида сабзавот экинларининг, жумладан, пиёздош сабзавотларнинг майдони ва ҳажми ортиб бормоқда.

Пиёздош сабзавотлар 6,0 минг йилдан бери инсониятга маълум экин турларидан бўлиб, дунёнинг барча ҳудудларида экилиб келинади. Пиёздош сабзавотлар оиласига 30 туркум, 70 та турга мансуб ўсимлик киради. Ўзбекистонда уларнинг 100 дан ортиқ тури ўсади [3].